

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS PAKUOČIŲ IR PAKUOČIŲ ATLIEKŲ TVARKYMO ĮSTATYMO NR. IX-517 11 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIVP-890

Nr.
Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 straipsnio 3 dalimi ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2021 m. lapkričio 10 d. sprendimo Nr. SV-S-285 „Dėl įstatymų projektų išvadų“ 1 punktą, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

Iš esmės pritarti Lietuvos Respublikos pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatymo Nr. IX-517 11 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIVP-890 (toliau – Įstatymo projektas) tikslui – išplėsti užstato už vienkartinės gėrimų pakuotes sistemą (toliau – užstato sistema) papildomai į užstato sistemą įtraukiant stipriųjų alkoholinių gėrimų pakuotes, tačiau pasiūlyti Seimui Įstatymo projektą tobulinti atsižvelgiant į šias pastabas ir pasiūlymus:

1. Įdiegta užstato sistemos infrastruktūra nepritaikyta priimti Įstatymo projektu siūlomų į užstato sistemą įtraukti jokių tipų 0,1 l talpos pakuočių, taip pat 3 l stiklinių ir metalinių pakuočių, įvairių nestandartinių formų (pvz., kvadratinių, trikampių) stipriųjų alkoholinių gėrimų stiklinių pakuočių.

Vadovaujantis Aplinkos ministerijos užsakymu 2019 m. atlikta Užstato už vienkartinės pakuotes sistemos plėtos sąnaudų–naudos analize (toliau – užstato analizė), dėl techninių specifikacijų taromatais negalėtų būti priimta apie 60 proc. stipriųjų gerimų stiklinių pakuočių rūšių.

Kitų Europos šalių patirtis rodo, kad užstato sistemoje efektyviausia rinkti lengvasias pakuotes (PET (polietileno tereftalato) butelius, metalines skardines), jų metinis surinkimo rodiklis – 90–92 proc. Stiklinių pakuočių grąžinama mažiau (dėl dužimo tikimybės) – metinis surinkimo rodiklis neviršija 85 proc. Skaičiuojant vienetais, stiklinės pakuotės sudaro apie 5 proc. visų užstato sistemoje surenkamų pakuočių, tačiau skaičiuojant pagal svorį – 40 proc. (apie 10 tūkst. t), nes stiklinės pakuotės iki kelių dešimčių kartų sunkesnės už PET ir metalines pakuotes (viena PET, metalinė gėrimų pakuotė sveria 15–50 g, stiklinė – 400–900 g).

Išplėtus užstato sistemą, kaip siūloma Įstatymo projekte, privalomų užstato sistemoje priimti stiklinių pakuočių kiekis išaugtų 310 proc. Stiklinės pakuotės nepresuojamos ir prekybos vietose sandėliuojamos specialiuose maišuose, kol bus išvežtos į užstato sistemos administratoriaus skaičiavimo centrą. Siekiant išvengti kryžminės taršos, vienkartinį pakuočių atliekos turi būti sandėliuojamos atskirai nuo nesupakuotų maisto produktų. Kadangi projektuojant parduotuves, pakuočių priėmimo punktus, neįvertintas galimai augsiantis užstato sistemoje surenkamų pakuočių kiekis, padidėjus į užstato sistemą įtrauktų pakuočių kiekiui, išaugtų jų sandėliavimui reikalingas plotas prekybos vietose – VŠĮ „Užstato sistemos administratorius“ duomenimis, prekybos vietose prireiktų iki 2000 kv. m. papildomo ploto. Sandėliuoti reikiamos vietos trūkumas ypač aktualus kaimo vietovių mažmeninės prekybos parduotuvėse.

2021 m. birželio 17 d. priimtas Lietuvos Respublikos pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatymo Nr. IX-517 2, 4, 4², 7, 10, 11² straipsnių ir 2 priedo pakeitimo

įstatymas Nr. XIV-408 (toliau – įstatymas Nr. XIV-408), kuriame numatyta rūšiuojamojo pakuočių atliekų surinkimo sistemos naudojant atliekų rūšiavimo konteinerius (toliau – konteinerinė sistema) reforma, užtikrinanti konteinerinės sistemos plėtrą savivaldybėse. Įgyvendinus įstatymo Nr. XIV-408 nuostatas, bus pagerinta pakuočių atliekų ir antrinių žaliavų rūšiuojamojo surinkimo paslaugos kokybė. Išplėtus konteinerinę sistemą ir užtikrinus kokybiškesnę pakuočių atliekų rūšiuojamojo surinkimo paslaugą, 2022 m. planuojama surinkti apie 76,3 tūkst. t stiklinių pakuočių individualių namų kvartaluose. 2014–2020 m. finansavimo laikotarpiu investuota 88 mln. eurų Europos Sąjungos fondų lėšų į komunalinių atliekų tvarkymo infrastruktūros plėtrą (plėstas konteinerių aikštelių tinklas, nupirkta komunalinių atliekų ir antrinių žaliavų surinkimo konteinerių). Iki 2021 m. pabaigos visoje Lietuvoje pastatyta apie 26,5 tūkst. kolektyvinio naudojimo konteinerių pakuočių atliekoms ir antrinėms žaliavoms rinkti, beveik 9 tūkst. jų skirti stiklinių pakuočių atliekoms ir stiklo antrinėms žaliavoms rinkti. Iki 2022 m. vidurio individualių namų kvartaluose bus pastatyta daugiau kaip 426 tūkst. pakuočių atliekų ir antrinių žaliavų konteinerių, o iki metų pabaigos numatoma pastatyti dar 7053 stiklinių pakuočių atliekų ir stiklo antrinių žaliavų konteinerius.

Aplinkos apsaugos agentūros duomenimis, 2020 m. Lietuvos rinkai patiekta 78,6 tūkst. t stiklinių pakuočių, surinkta – 54,7 tūkst. t (69,6 proc.) stiklinių pakuočių atliekų, iš jų konteinerinėje sistemoje – 26 tūkst. tonų (47,6 proc.), užstato sistemoje – 9,25 tūkst. t (16,9 proc.), kitais surinkimo būdais (pvz., iš įmonių, mechaninio biologinio apdorojimo įrenginiuose) – 19,4 tūkst. tonų (35,4 proc.). Prognozuojama, kad 2021 m. stiklinių pakuočių atliekų sutvarkymo rodiklis bus 72 proc., 2022 m. – 77 proc.

Pagal užstato analizėje pateiktus skaičiavimus, praplėtus užstato sistemą stipriųjų alkoholinių gėrimų ir vyno, vyno gėrimų ir kokteilių stiklinėmis pakuotėmis, stiklinių pakuočių atliekų užstato ir konteinerinėje sistemoje bendrai būtų surinkta 81,3 proc. Plečiant konteinerinę sistemą (bet neplečiant užstato sistemos), bendrai stiklinių pakuočių atliekų būtų surinkta 73,1 proc. Užstato sistemos administratoriaus veiklos sąnaudos (taromatams įrengti ir priežiūrėti, pakuočių pakavimo priemonėms, kurios dalijamos pardavėjams, įsigyti, pardavėjų sąnaudoms kompensuoti, pakuočių atliekoms transportuoti ir pan.) padidėtų apie 8 mln. eurų, visos užstato plėtos sąnaudos sudarytų 146,4–165 mln. eurų per 20 metų. VŠĮ „Užstato sistemos administratorius“ duomenimis, įgyvendinant Įstatymo projekto siūlymą į užstato sistemą įtraukti stipriųjų alkoholinių gėrimų ir vyno, vyno gėrimų ir kokteilių pakuotes, reikėtų 1,5–2 mln. eurų papildomų investicijų užstato sistemos administratoriaus skaičiavimo centrui ir jo patalpoms atnaujinti. Gamintojams ir importuotojams papildomų stiklinių pakuočių sutvarkymas kainuotų apie 4–5 mln. eurų per metus.

Investicijos į užstato sistemos plėtrą nesumažins konteinerinės sistemos išlaikymo kaštų. Atvirkščiai – praplėtus užstato sistemą, sumažės konteinerinėje sistemoje surenkamų perdirbti tinkamų pakuočių atliekų kiekis (užstato analizės duomenimis, – apie 43 tūkst. t); tai reiškia, kad sumažės pajamos, gaunamos pardavus kaip žaliavą perdirbti tinkamas pakuočių atliekas (užstato analizės duomenimis, – apie 263 tūkst. eurų per metus), kuriomis sumažinamos atliekų tvarkymo konteinerinėje sistemoje išlaidos. Padidėjusias išlaidas (tiek užstato, tiek konteinerinės sistemų) turės apmokėti gyventojai.

Pagal žiedinę ekonomiką įgyvendinti numatančioje 2018 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje (ES) 2018/851, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2008/98/EB dėl atliekų, nustatytus tikslus, Lietuvoje nuo 2021 m. nuosekliai didėja stiklinių pakuočių atliekų perdirbimo užduotys ir 2023 m. turės būti perdirbama 70 proc. šių pakuočių.

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytus argumentus, siūlytina užstato sistemos plėtrą įtraukiant stiklines stipriųjų alkoholinių gėrimų ir vyno, vyno gėrimų ir kokteilių pakuotes svarstyti 2024 metais, jei paaiškėtų kad neįvykdyta 2023 m. stiklinių pakuočių perdirbimo užduotis.

2. Jei į užstato sistemą būtų įtrauktos tik PET ir metalinės stipriųjų alkoholinių gėrimų ir vyno, vyno gėrimų ir kokteilių pakuotės, į užstato sistemą nereikėtų reikšmingai investuoti,

gamintojams ir importuotojams papildomų pakuočių sutvarkymas užstato sistemoje kainuotų apie 78 tūkst. eurų per metus.

Vertinant VŠĮ „Užstato sistemos administratorius“ duomenis, į užstato sistemą įtraukus stipriųjų alkoholinių gėrimų, vyno, vyno gėrimų ir kokteilių metalines ir PET pakuotes, užstato sistemoje kasmet papildomai būtų surinkta vidutiniškai 105 t (5,9 mln. vnt. – kiekis padidėtų 148 proc.) metalinių pakuočių ir 34 t (0,9 mln. vnt. – kiekis padidėtų 112 proc.) PET pakuočių.

Atsižvelgus į pateiktus argumentus, siūlytina užstato sistemą plėsti įtraukiant tik stipriųjų alkoholinių gėrimų, vyno, vyno gėrimų ir kokteilių metalines ir PET pakuotes.

3. PET yra viena iš plastikinių pakuočių rūšių. Paprastai gėrimai į kitų rūšių plastikines pakuotes, išskyrus PET, nepilstomi. Kitose šalyse užstato sistema taip pat taikoma PET gėrimų pakuotėms, o ne visų rūšių plastikinėms gėrimų pakuotėms. Atsižvelgiant į tai ir siekiant aiškumo, siūlytina nustatyti, kad užstato sistema taikoma PET, o ne visų rūšių plastikinėms gėrimų pakuotėms.

Be to, įstatymuose neapibrėžta, kokie gėrimai priskiriami nealkoholiniams gėrimams. Todėl vertinant Įstatymo projekto 1 straipsnio 1 dalies nuostatas, neaišku, ar užstato sistema turėtų būti taikoma, pvz., natūraliam mineraliniam, šaltinio vandeniui, fasuotam geriamajam vandeniui, sultims ir nektarams, nealkoholiniam alui, nealkoholiniam vynui, nealkoholinam sidrui. Kad būtų aišku, kokių gėrimų pakuotės įtraukiamos į užstato sistemą, siūlytina Įstatymo projektu keičiamoje Pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo Įstatymo 11 straipsnio 2 dalyje detaliau išvardyti gėrimų rūšis, kurių pakuotėms turėtų būti taikoma užstato sistema išvardytų gėrimų rūšių sąrašą papildant stipriaisiais alkoholiniais gėrimais (kitais – spiritiniais gėrimais), vynu, vyno gėrimais ir kokteiliais ir Įstatymo projekto 1 straipsniu keičiamą Pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatymo 11 straipsnio 2 dalį išdėstyti taip:

„2. Gamintojai ir importuotojai privalo imti užstatą iš pakuočių platintojų ar pakuočių pardavėjų ir jį grąžinti pakuočių pardavėjams, kai šie grąžina pakuočių atliekas, jeigu tiekia Lietuvos Respublikos vidaus rinkai spiritinius gėrimus, alų, alaus kokteilius, sidrą, kriaušių sidrą, vyną, vyno gėrimus, vyno kokteilius, vaisių vyną, vaisių vyno kokteilius, vaisių vyno gėrimus, kitus fermentuotus alkoholinius gėrimus, alkoholinius kokteilius ir nealkoholinius gėrimus (gaiviuosius gėrimus, stalo vandenį, koncentruotus sulčių gėrimus), girą, nealkoholinį alų, nealkoholinį sidrą, nealkoholinį vyną ir kitus fermentuotus gėrimus, natūralų mineralinį vandenį, šaltinio vandenį, fasuotą geriamąjį vandenį, sultis, nektarą, supakuotus į šias prekes vienkartinės pakuotes, kurių talpa didesnė negu viena dešimtoji litro, bet ne didesnė negu trys litrai:

1) stiklines (netaikoma trijų litrų talpos stiklinėms pakuotėms ir stiklinėms vienkartinėms pakuotėms, į kurias supakuotas vaisių vynas, vaisių vyno gėrimai, vaisių vyno kokteiliai, vynas, vyno gėrimai, vyno kokteiliai, spiritiniai gėrimai);

2) PET;

3) metalines (netaikoma trijų litrų talpos metalinėms pakuotėms).“

4. Atsižvelgiant į tai, kad kituose atliekų tvarkymą reglamentuojančiuose teisės aktuose gėrimai, kurių pakuotėms taikoma užstato sistema, nevardijami, įgyvendinamųjų teisės aktų priimti ir keisti nereikės, Įstatymo projekto 2 straipsnio pavadinime vietoj žodžių „ir įgyvendinimas“ įrašytini žodžiai „ir taikymas“, kadangi šio straipsnio nuostatos reglamentuoja įstatymo įsigaliojimą ir taikymą. Įstatymo projekto 2 straipsnį siūlytina išdėstyti taip:

„2 straipsnis. Įstatymo įsigaliojimas ir taikymas

1. Šis įstatymas įsigalioja 2023 m. sausio 1 d.

2. Gaminius, supakuotus į vienkartinės pakuotes, už kurias nustatytas užstatas pagal šio įstatymo 1 straipsnio 1 dalyje išdėstyto Pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatymo 11 straipsnio 2 dalį ir kurios nėra pažymėtos atitinkamos užstato sistemos taikymą

nurodančiu ženklu, galima tiekti Lietuvos Respublikos vidaus rinkai, platinti ir parduoti ne ilgiau kaip iki 2023 m. kovo 31 d.“

5. 2025 m. sausio 1 d. įsigalios Pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatymo Nr. IX-517 2, 5, 8, 10, 11 straipsnių ir 2 priedo pakeitimo ir įstatymo papildymo 72 straipsniu ir 11 priedu įstatymo Nr. XIV-596 (toliau – įstatymas Nr. XIV-596) 6 straipsnis, kuriuo pakeistos Pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatymo 11 straipsnio 2 dalies nuostatos. Todėl kartu su Įstatymo projektu turi būti keičiamas ir įstatymo Nr. XIV-596 6 straipsnis.

6. Įstatymo projekto 1 straipsniu siūlomi pakeitimai susiję su techninėmis specifikacijomis, paslaugų taisyklėmis, kitais reikalavimais, todėl Įstatymo projektas turi būti notifikuotas Europos Komisijai kaip nacionalinės teisės aktas, nustatantis techninį reglamentavimą. Notifikavimas vykdomas pagal 2015 m. rugsėjo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą (ES) 2015/1535, kuria nustatoma informacijos apie techninius reglamentus ir informacinės visuomenės paslaugų taisyklės teikimo tvarka, su visais pakeitimais ir ją įgyvendinančias Informacijos apie techninius reglamentus ir atitikties įvertinimo procedūras taisykles, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 617 „Dėl Informacijos apie techninius reglamentus ir atitikties įvertinimo procedūras teikimo taisyklių patvirtinimo“. Įstatymo projekto priėmimas turėtų būti atidėtas bent trims mėnesiams, kad Europos Komisija ir kitos valstybės narės galėtų tinkamai susipažinti su siūlomu reglamentavimu ir prireikus pateikti nuomonę.

Ministras Pirmininkas

Aplinkos ministras